

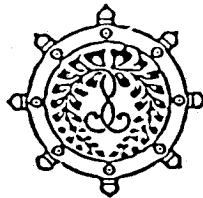
EKO

回

向

DRIEMAANDELIJKS
TIJDSCHRIFT

September 1991
Nr 50

Centrum voor Shin-Boeddhisme v.z.w.

Pretoriastraat 68

B-2600 Antwerpen-Berchem

Afgiftekantoor : 2600 Berchem 1

I n h o u d

Editoriaal : Geloof het of niet	1
Shinran Shonin : Mattosho 12	3
Sh.A.Peel : De Naam is Namu Amida Butsu (xii)	5
Agn.Jedrzejewska : Wat is boeddhisme ?	9
K.Haemers : Spreken met bloemen	13
M.R.Franck : Indrukken en Bedenkingen...	15
P.Boidin : Ervaringen	20
Tweemaal over lijden : (1) Bruno Van Parijs	23
(2) Shitoku	25
Lezers over Eko	29
Trikaya, de Drie Boeddha-lichamen	31
Jikoji-Nieuws	34

Het Centrum en de Shin-Tempel JIKOJI erkennen de spirituele en morele autoriteit van de Jôdo-Shinshû Hongwanji-ha (Kyoto) in de personen van Hoofdabt Go-Monshu Koshin Ohtani en van Ere-Hoofdabt Zenmon Kosho Ohtani, maar zijn voorts organisatorisch en financieel autonoom. Hun werking is dus afhankelijk van uw medewerking, uw waardering en uw steun. Onze bankrekening (voor België) is 408-2066511-88, Centrum voor Shin-Boeddhisme V.Z.W., 2600 Berchem-Antwerpen. Voor Nederland en buitenland, bij voorkeur op postrekening 000-0173766-39, op naam van A.Peel, B-2600 Berchem-Antwerpen, België .

Editoriaal

GELOOF HET OF NIET...

Blindelings geloven, dat is iets dat 'n boeddhist helemaal niet past, en zeker en natuurlijk niet - sommige kwasprekers ten spijt - een Shinboeddhist. Maar wie zou er in het voorjaar van 1978 (Eko 1 !) ooit geloofd hebben dat het wat stuntelig gestencilde Eko het tot (ten minste...) 50 edities zou brengen ?

Het volstaat rondom je te kijken hoe tijdschriften en newsletters, al dan niet op kunstpapier, onophoudelijk komen en gaan. Hoe ongelooflijk is het toch hoe Eko, beginnend als een 1-mansperiodiek(je) zonder publiciteit, zonder abonnementsgeld, zonder subsidies, kan uitgroeien tot een blad met toch wat *body and soul*.

Precies dat feit van blijvende interesse, van zo goed als vaste (onbetaalde) medewerkers en van een toenemende diversiteit, is teken van beantwoorden aan een actuele behoefte.

Hiervóór sprak ik zoëven van een 1-mansperiodiek. *Kenner und Liebhaber* weten hoe ik, in jongere, maar daarom niet gekkere jaren, dat nog wel gedaan heb; maar dan hoofdzakelijk in de Antwerps-literaire chaos van de jaren '55-'65. Ofschoon voordien al het 'tijdschriftje' Magga door mij gepubliceerd werd in het kader van de 'werking' van het *Centrum voor Boeddhistische Studie en Voorlichting...* Maar dat behoort tot de boeddhistische archeologie van Vlaanderen.

Wanneer ik nu, tezelfdertijd trots en nederig, die eerste Eko-jaargangen overloop, dan moet ik alleszins vaststellen dat er in Eko sedertdien toch een ander veranderd is? Namelijk

1° dat Eko nu geen 1-mansperiodiek(je) meer is, maar wél de spreekbuis van de Jikoji-gemeenschap;

2° dat vroeger het leeuwenandeel van de gepubliceerde teksten bestond uit overnames van Japanse of Amerikaanse komaf - maar tegenwoordig gaat het om een merkbare meerderheid van originele eigenlandse bijdragen uit Vlaanderen, België, Noord-Nederland...

Daar waar men zo vaak spreekt in dwaze of wanhopige termen over een noodzakelijke verwesterlijking van het verre-oosterse boeddhisme, daar is m.i. Eko een getuigenis van de mogelijkheid tot echte acculturatie van de Leer van de Boeddha, waarbij wél culturele patronen een deuk kunnen krijgen, maar de inhoud

zelf van de Leer zijn oorsprong getrouw blijft. Het boeddhisme wordt zinloos wanneer men het blijft zien als aziatisch-exotisch : als men de kleren neemt voor de mens... Er mag geen cultuurbarrière zijn. In de Leer van de Boeddha is ze niet, maar wij hebben wel de neiging die op te trekken. 'Ons' boeddhisme moet Europese kledij dragen, Europees denken en spreken (in de volkstaal, zei Gautama, en wanneer het er in Jikoji aleens wat té Antwerps aan toe gaat, dan voel ik achter mijn rug de Boeddha schaterlachen !).

Maar geloof me of niet : er is aan Eko ook nog een andere kant, waar men minder over praat als ware het de achterkant van de maan.

Pas d'argent, pas de suisse . Dat Eko sedert 1978 is kunnen blijven bestaan, dat is, ook qua financiën, zeker te danken aan de inbreng van zijn vrienden-lezers. Tja, vanuit Japan bezorgt de I.A.B.C. ons natuurlijk een zekere materiële steun. Op het moment is die steun groot genoeg voor het financieren van één van de vier jaarlijkse nummers, plus de port een jaar lang. Beslist het grootste deel van de *sponsoring* komt van u, lieve lezer, vanaf het verfrommelde briefje van 100 in de *dana*-pot tot en met de (soms) aanzienlijkere stortingen op onze bankrekening.

Bijwijken bekruipt me de vrees dat er geen volgend Eko-nummer kan zijn gelet op de rode cijfers in het kasboek. Maar hoe het precies komt, dat weet ik niet, maar telkens als de nood het hoogst was, kwam Amida tussenbei en stortte hij (allicht onder een andere naam, of zelfs naamloos) nèt dát wat we nodig hadden... Geloof het of niet ...

Dat Eko, buiten redactie en finacie, ook nog een brok materieel werk met zich meebrengt, dat spreekt vanzelf. Op dit moment hebben we nog geen efficiënte werkverdeling. Praktisch gezien, organisatorisch moet er nogal heel wat geïmproviseerd worden. Maar mettertijd komt ook dát in orde, hoor.

Daarbij, van deze prijs- en klaagzang gebruik makend, wil ik zeer uitdrukkelijk mijn dank betuigen aan de mensen van Jikoji, aan Hubert, Katrien, Fran(c)k, Daniëlle, Bruno, Joske (nee man we vergeten je niet !), Peter, Lut en d'r zoons, Alain, Josée, Marcel, Betty, Bert en Sandra, - ook aan onze steunpilaren in Japan, de Zenmon, wijlen Yamasaki Sensei, Doki, Asuka, Hisao, Esho Sasaki en z'n lieve echtgenote, Esho Muraishi, noem maar op, - aan de vrienden in Hawaii en in de States : Ruth, Connie, Yogi, Tsuji, Alfred, - aan de vrienden in Europa, Jack, Friedrich, Jérôme, André, Gerhard, Agnieska, - aan de vele bekenden en onbekenden die Eko mogelijk gemaakt hebben, mogelijk maken.

Dus om toch te besluiten zonder een heel telefoonboek op te sommen, vooral dank aan Amida, aan Gautama Shakyamuni, aan Nagarjuna en de zovele wijzen uit Indië, China en Japan. Bijzonder aan Shinran Shonin. Persoonlijk aan mijn diverse meesters, vanaf Sirinyana Bhikkhu (in 1952) tot en met Inagaki Zuiken.

Voor al Amida's Gelofte-Kracht van het Grote Mededogen voor alle wezens zonder onderscheid, hoe die ook zijn.

En wie was het ook weer die zei dat Eko een 1-mansperiodiekje is ? Dat moet beslist een grote dwaaskop zijn.

Shitoku
(met een feestpluim op z'n hoed)

MATTOSHO Lamp voor Latere Tijden

Brieven van Shinran (12)

Wanneer iemand shinjin verwezenlijkt, dan kent dit zijn spontane uitdrukking in de nembutsu; de natuurlijke expressie van de nembutsu vindt haar bron in shinjin. Zichzelf spiritueel onvoorwaardelijk toevertrouwen aan Amida (shinjin), dat is niets anders dan Amida in zich laten werkzaam zijn (nembutsu). Zo komt het dat shinjin zonder nembutsu, of nembutsu zonder shinjin, Shinboeddhistisch bekeken, geen zin hebben.

In antwoord op uw vraag betreffende *shinjin* : het is volkomen verkeerd hooghartig neer te kijken op mensen die geloven in de geboorte dank zij de *nembutsu*, onder het voorwendsel dat ze bestemd zouden zijn voor geboorte in het Grensland.

Amida heeft immers de Gelofte afgelegd iedereen die de Naam uitspreekt in het Reine Land op te nemen. Bijgevolg zijn beide, het zich geheel toevertrouwen aan Amida én het uitspreken van de Naam, volkomen in overeenstemming met de Voortijdelijke Gelofte.

Ook al heeft iemand *shinjin* maar hij spreekt de Naam niet uit, dan levert dit niet veel op. Ook omgekeerd, wanneer iemand met klem de Naam uitspreekt maar zijn *shinjin* is slechts oppervlakkig, dan kan die persoon de Geboorte niet verwezenlijken.

Zodoende is het de mens die zowel zichzelf onvoorwaardelijk toelegt op Geboorte via de *nembutsu* als de Naam uitspreekt, die echt verzekerd is in het Ware Boeddha-land geboren te worden.

Kortom, ofschoon iemand de Naam uitspreekt maar hij heeft geen volkomen vertrouwen in de Voortijdelijke Gelofte van de Ander-Kracht, dan zal die mens voorzeker in het Grensland geboren worden. Maar hoe zou het kunnen dat mensen die zich onvoorwaardelijk aan de Kracht van de Voortijdelijke Gelofte overgeven, aldàar zouden geboren worden ?

Ik bid u, spreek de *nembutsu* uit van zodra het u duidelijk wordt wat ik hiervòòr heb uitgelegd.

Mijn leven heeft nu de volheid van jaren bereikt. Het is zeker dat ik vòòr u in het Reine Land zal geboren worden. Daar zal ik vast en zeker op u wachten...

Met respect.

7de maand, 13de dag
Shinran

Antwoord aan Yūamidabutsu.

"Peaceful Moment"

Hands folded in his lap,
Breathing easy and controlled,
He meditates.
Namu Amida Butsu !
An affirmation of joy.

Marcus

De NAAM is NAMU AMIDA BUTSU (XII)

Shitoku A. Peel

De Zaak Zenran (1)

南
無
阿
彌
陀
佛

Shinran Shonins leven is vol dramatische gebeurtenissen en momenten, zoals zo vaak het geval is bij grote scheppers en grote vernieuwers. Hij moet beslist een wonderbaarlijk mens geweest zijn, met een sterk charisma, maar een grote bescheidenheid. De stichter van wat later de grootste stroming binnen het Japanse boeddhisme zou worden, was in zijn tijd zo goed als onbekend, buiten een kleine kring volgelingen (mede-reizigers, want Shinran weigerde de term 'discipel') die dan nog bestond uit mensen uit het verre noordoosten... In Kyoto, waar hij de laatste dertig jaar van zijn leven doorbracht, leefde hij zeer bescheiden, vaak in geldnood; maar werkend aan zijn *Kyogyoshinsho* en de vele verhandelingen en brieven in 't Japans, d.w.z. gericht tot alle belangstellenden en niet enkel bestemd voor de intelligentia die gebruik maakte van het Chinees.

Wanneer we met een historisch-kritisch oog naar Shinrans leven kijken, dan stellen we vast dat er heel wat gebeurtenissen zijn waarover we eigenlijk in het duister tasten of die blijkbaar door latere biografen omneveld zijn geworden. Zo weten we eigenlijk niet veel met duidelijkheid over de twintig jaar die hij op Hiei-zan doorbracht, noch over zijn spirituele evolutie in Echigo.

Wél kennen we zijn gedachten zoals ze gekristalliseerd zijn in zijn werken; maar hoe hij tot precies deze visies gekomen is, zal ons waarschijnlijk voor immer een raadsel blijven¹. En dat laat ruimte over voor veronderstellingen en hypotheses, - soms zelfs voor projecties, dromerijen en verdraaiingen.

We hebben diverse bronnen over Shinrans leven. Meest bekend is de biografie geschreven door de 3de Abt van Hongwanji, Kakunyo (1270-1351). Dit werk vorst zowat de officiële biografie, maar historisch doet ze wel heel wat vragen oprijzen. Er waren al drie generaties verlopen tussen Shinran en Kakunyo, die

¹Noteren we toch dat er momenteel heel wat research gebeurt en dat verschillende schaduwplaatsen uit Shinrans leven nu een nieuwe belichting krijgen.

zelf een achterkleinzoon van Shinran was.

Buiten deze officiële biografie die (zoals begrijpelijk) ook een verheerlijking van Shinran wil zijn, hebben we toch directere bronnen ter beschikking : Shinran zelf, in Kyogyoshinsho, Mattosho (evenals de drie andere briefverzamelingen) en verspreid in heel wat van de kortere tractaten; ook in Fannisho, waar Yuien-bo over Shinran zeer typische details geeft. De vondst van de briefwisseling van Shinrans vrouw met haar dochter Kakushin heeft een nieuw licht geworpen op de biografie van Shinran.

Toch blijven er schaduwzones, vooral in Shinrans latere levensjaren. Daaronder is het bijzonder pijnlijke evenement van het geschil tussen de Shonin en zijn oudste zoon Zenran. Men kan best begrijpen dat men een biografische discretie aan de dag gelegd heeft in een gevoelige familie-affaire. Niettemin is precies deze 'affaire' iets waarover ik nu wat wil vertellen.

Even een waarschuwing : ik ben geen Zenran-specialist²; ik heb aan dat probleem nooit veel research gewijd en heb dus ook geen revelerende details te onthullen. En ik ga gewoon wat voort op hetgeen de Shinshu-historie hierover weet te vertellen.

Zenran, Shinrans oudste zoon, werd geboren in 1212, dit is tijdens het verblijf van zijn vader in Japans noordelijke provincies. Later stond hij zijn vader bij in het verspreiden van de Nembutsu-lering in de Kanto-streek; waarschijnlijk is hij daar gebleven toen zijn vader naar Kyoto teruggekeerd was (1238). Zenran blijkt opgetreden te zijn als de vertegenwoordiger van Shinran; hij zou een succesrijk prediker geweest zijn, maar uiteindelijk zou hij ertoe gebracht zijn stellingen te verdedigen die zijn vader beslist als verkeerd bestempelde. Het is niet erg duidelijk waarin deze niet-orthodoxe stellingen bestonden. Inzoverre we een en ander kunnen reconstrueren, zou Zenran vanaf een zeker moment beweerd hebben dat zijn vader, op een middernachtelijk uur, hem speciaal een zeer esoterische lering had geopenbaard over de aard en de doeltreffendheid van de Nembutsu, en dat dus hij, Zenran, houder was van een diep religieus geheim, terwijl Shinran zelf deze esoteriek verborgen hield en enkel oppervlakkige exoterische leringen zou verkondigen.

²Trouwens, ik ben in niets een 'specialist' of een 'expert'. Ik wandel zomaar wat mee, pluk hier en daar een bloem of een appel en probeer Shinran bij te benen. Maar dat lukt niet altijd...

Om de waarheid te zeggen, ik kan erin komen Zenran te begrijpen, te begrijpen wat er in diens gevoed omging. Door het zich beroepen op een geheime lering kreeg hij de gelegenheid zich los te rukken uit de schaduw die zijn vader op hem wierp. Ook hij had wat bijzonders te vertellen en hij hoefde dan ook niet langer slechts de tweede te zijn.

Er zijn historici die in deze zaak nog andere familie-elementen in het vader/zoon-geschil willen inbrengen, maar ze kunnen slechts de psychologische situatie nog duidelijker aanscherpen.

Het onderricht dat Zenran op deze wijze verstrekte en het prestige dat hij hoopte hiermee op te bouwen, was de bron van heel wat verwarring onder de Nembutsu-volgelingen in Kanto. Enkele brieven in Mattosho en diverse passages uit Tannisho blijken door dit probleem geïnspireerd te zijn. Het geschil liep zo hoog op dat Shinran in 1256 besloot zijn zoon te verstoten. Zenran zelf overleed in 1292, dat is zowat 30 jaar na de dood van zijn vader, maar slechts weinig is geweten over dit gedeelte van zijn leven. Toch blijkt hij nog langere tijd aanhangers gehad te hebben, want ze worden nog in de 14de eeuw vermeld.

Dat is zowat de "Zenran-story". Welnu, *the point* dat mij er het meest in trof, dat zijn niet zozeer de relationele moeilijkheden tussen vader en zoon. Dat komt wel meer voor, is het niet? Zeker als vader én zoon beide predikers zijn en waarschijnlijk on(der)bewust een zekere naijver zullen gevoeld hebben. Dat behoort tot het gebruikelijke generatieconflict. En ook dat gaat voorbij...

Hetgeen écht mijn interesse voor deze *affaire* op gang bracht, was de idee een of andere middernacht-lering 'ontvangen' te hebben, een mysterieus iets waardoor we zoveel belangrijker worden, allereerst in onze eigen ogen.

Is het immers niet zo dat elkeen van ons, in het diepste geheim van zijn hart, de overtuiging heeft 'iets speciaals' te hebben, houder te zijn van een 'speciaal inzicht'? Om het iets zachter te zeggen: een heel speciale, persoonlijke manier de religieuze leringen die we 'ontvangen' hebben te interpreteren, te her-interpreteren. De religieuze lering die de onze is, hebben we 'ontvangen' als een algemeen-geldende, veralgemeende religie; en die religie gaan we dan zoeken te personaliseren in onze zin, naar wat wij menen dat onze eigenheid, onze individualiteit is.

Naar buiten uit behoren we immers tot een geïnstitutionaliseerde vorm van de Leer van de Boeddha. In het geval van Shinboeddhisten, is dit de *Jodo-Shinshu Hongwanji-ha*, met hoofdtempel in Kyoto 600 Japan, Horikawa-dori, Shimokyo-ku. Iedereen kan dit nagaan; het is gemeengoed dat we met precisie kunnen mededelen. Of dat we 'behoren' tot een of andere tempel dichterbij huis, zeggen we *Jiko-ji* in Antwerpen-Berchem, België. Bovendien zijn we er wat fier op dat we tot zo'n institutie 'behoren'. Dat geeft ons een gevoel van geestelijke veiligheid en tevens een besef van zekerheid dat we ons bevinden binnenin de juiste inzichten uitgedrukt door "Stichter Shinran en de Meesters die hem opgevolgd hebben". We bevinden ons in het heerlijke veld van de Shinshu-orthodoxie. Althans, dat menen we.

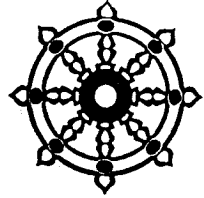
Maar is dat wel écht zo? Is het waar wat we denken? Of zou niet elk van ons, in de achtertuin van zijn gemoed, geen 'verschillende' Jodo-Shinshu hebben?

Het komt immers voor dat we bij tijden zo'n sterk gevoel hebben van direct contact met het Boeddhischap, vaak sterker nog dan in de meeste andere boeddhistische denominaties, dat we plots realiseren - in het beste geval - dat we 'behoren' tot een geloof dat van ons, van ons alleen is, - en dat we dat geloof verrechtvaardigen door een eigen-gemaakte lering die van ons is. Een individuele orthodoxie.

Om even een dichter te pasticheren: "Ik voel mij een Shinran in 't diepst van mijn gedachten..."

(wordt voortgezet)

Agnieska Jedrzjeweska

W a t i s B o e d d h i s m e ?

Een toespraak gehouden op 22 juni 1991 in de Honganji Tempel te Okazaki (Japan)

Wat is boeddhisme ? Een wijsbegeerte ? Een religie ? Of allebei ?

Dat hangt er vanaf. Het hangt af van het standpunt dat men inneemt en van de gemoedsgesteldheid waarin men zich bevindt.

Voor sommigen is het boeddhisme één van 's werelds grote filosofieën. Voor anderen dan weer is het een geloof, voor anderen weer een ethisch systeem dat de mogelijkheid biedt "meer mens te worden". Voor anderen nog is het een onderdeel van de menselijke cultuur. En ten slotte zijn er dan ook die mensen die vinden dat het de essentie van het leven is.

Wanneer je in het boeddhisme de hartklop van je eigen bestaan terugvindt, dan zit je alleszins goed. De Leer van de Boeddha zal voor je werken, zal je een effectieve transformatie van je ingesteldheid geven. Deze transformatie betekent voor jou bevrijding uit de illusie die onwetendheid genoemd wordt en gesymboliseerd wordt door duisternis; ze bezorgt je tevens de wijsheid die 'Zo-heid' genoemd wordt en door licht wordt gesymboliseerd. Wanneer je dan het doel - de verlichting - verwezenlijkt, dan heb je "alles veroverd".

Ik ben uiteraard een praktisch ingesteld persoon. Ofschoon ik wel Doctor in de Wijsbegeerte ben, ben ik geen filosoof. Het is Jodo-Shinshu die voor mij de ware essentie van het leven betekent. Ofschoon ik in mijn leven heel wat toestanden ervaren heb : arts, medisch onderzoeker, wetenschappelijk verantwoordelijke, maar ook moeder, echtgenote of gewoonweg 'vrouw', toch schijnt geen enkel van die toestanden me echt reëel. Ze zijn als beelden in een droom, zonder werkelijke kleuren. In een droom... waar alles kleurvol genoeg kan overkomen om angst te wekken, - maar dat alles is nog steeds geen werkelijkheid. Het is allemaal een droom.

Maar het onophoudelijk kloppend hart van TARIKI raakt me, en zo werd ik wakker geschud en overgezet in een nieuwe kwaliteit van het leven. TARIKI, dat is de

Ander-Kracht, de Kracht van de Voortijdelijke Gelofte, de Kracht die belichaamd wordt in de NAAM van de Boeddha, de MYOGO. De onmiddellbare ervaring van TARIKI wordt SHINJIN genoemd. En dat is de fundamentele verwerkelijking die de Shinvolgeling nastreeft. TARIKI, net als het Boeddhachap, ligt buiten het bereik van de menselijke verbeeldingskracht, ver buiten elke mogelijkheid van uitdrukking. Alle woorden die de mensen gebruiken om "het" te beschrijven bezorgen niet de minste bijzondere kennis of betekenis. Maar het is via de rechtstreekse, niet-intellectualiserende ervaring van TARIKI dat we een sluitende, empirische kennis kunnen verkrijgen van al het bestaande, onszelf daarbij inbegrepen, het weten dat alles veranderlijk is, dat alles frustrerend is, dat alles zonder essentie is en dat er toch een bestaansvorm van zaligheid is: het nirvana.

Hierover kan er heel wat gelezen worden. Heel wat mensen kunnen er bovendien in geloven, maar enkel die persoon die oog in oog met TARIKI komt te staan weet dit zonder de minste twijfel. De mens van SHINJIN leert doorheen zijn/haar eigen ervaring, weet zoals wij weten dat we van het ene ogenblik naar het andere ademen en dat wanneer we om een of andere reden met ademen ophouden, dat we sterven. SHINJIN (en dat is voor mij niet een 'geloof!') is een schier wetenschappelijke, empirische ervaring. SHINJIN is precies datgene wat we van elk 'geloof' bevrijdt, dat wat mij de mogelijkheid biedt het leven te ervaren doorheen de Leer van de Boeddha, en dan blijft er om te leven geen enkele andere mogelijkheid meer over.

Na de eerste ervaring van SHINJIN, is er GEEN RUIMTE MEER VOOR GELOOF OF TWIJFEL. Er is ook geen angst meer, geen existentiële angst, vermits juist deze ervaring van SHINJIN de bevrijding van het gemoed verzekert. Daardoor wordt het duidelijk wat het leven betekent en wat we aan het doen zijn; in dit levensproces. SHINJIN is immers iets zeer individueels, zeer persoonlijks, ofschoon alle ervaringen op dit vlak fundamenteel gelijkaardig zijn voor iedereen. Maar het is dezelfde aanspreking voor iedereen ondanks het verschil in talen, zodat het mogelijk wordt dat het kan begrepen worden door elke persoon.

Aangezien SHINJIN geen intellectuele gebeurtenis is, maar zich heel wat verder uitstrekt dan het loutere intellect, is SHINJIN beschikbaar, verwezenlijikbaar onafhankelijk van onze opleiding, van onze opvoeding of van ons z.g. intelligentiepeil. Iedereen die ook maar één boek over Jodo-Shinshu gelezen heeft, weet dat SHINJIN aan de bron ligt van het "diamantharde vertrouwen" in geboorte in het Reine Land, in de omstandigheden die het ons volkomen mogelijk maken het uiteindelijke nirvana te verwezenlijken. Vanuit dit standpunt kunnen we beginnen

te speculeren over wat het Reine Land is en wanneer we het kunnen bereiken. We kunnen hiermee aanvangen, maar het zal ons leven in niets veranderen en we zullen ook geen opluchting of verdwijnen van onze frustraties en troebelen ondervinden. Want het is niet via onze eigen inspanning, onze eigen bezorgdheid dat wij ooit het Reine Land kunnen realiseren.

Indien we waarlijk die andere modus van het leven willen beleven die men het Boeddhachap noemt, dan doen we er beter aan met discussies op te houden en de Nembutsu te verklanken : de Nembustu te verklanken is het luisteren naar de Naam - het luisteren naar de Naam totdat we de Boeddha zelf horen op alle mogelijke manieren. Dan zullen we spontaan zijn Leer begrijpen. SHINJIN is immers de lichtende ervaring DAT WIJ NIET BESTAAN. Het is enkel TARIKI dat werkzaam is en dat echt bestaat. Daardoor komt het dat we eigenlijk niets zinnigs kunnen doen om "verlicht te worden". De werkzaamheid van TARIKI erkennen we bijgevolg als een niet-praktijk, vermits het een natuurlijk gevolg van SHINJIN is. 'Niet-praktijk' behoort tot het niveau van de spirituele verwezenlijking, maar het betekent geenszins 'niet-werkzaamheid'.

Zolang wij de Boeddha niet horen, hebben we geen betrouwbare leiding. Het zou daarom redelijk zijn alles te doen wat karmisch mogelijk is om toch de Boeddha te horen. De Boeddha horen, dat betekent SHINJIN ervaren, dat betekent van goed tot goed de Boeddha te ervaren. De Nembutsu is de brede weg die ons naar SHINJIN voert; maar de opvatting dat enkel de Nembustu tot SHINJIN kan voeren is eveneens het produkt van een intellectuele evaluatie van een discriminerende geest. Wat mij betreft, is er enkel de nembustu. Zo zijn er heel wat mensen die geconditioneerd zijn zoals ik het ben. Maar niet iedereen is zo. Anderen zijn anders geconditioneerd. Mensen die voldoende geconditioneerd zijn om de Naam van de Boeddha te reciteren, zullen uiteindelijk SHINJIN verwezenlijken en in het Reine Land geboren worden. Wanneer speelt geen rol. Maar er zijn ook mensen die in de onmogelijkheid zijn de Boeddha bij zijn Naam te noemen.

Wat mij betreft, is Shinran geen "denker". Hij was enkel een mens die zich inspande de ervaring van SHINJIN met anderen te delen, door gebruik te maken van gebruikelijke boeddhistische taalvormen. Twintig jaar besteedde hij aan de z.g. eigen-kracht praktijken; vond ze dan inefficiënt en vertrouwde op de Nembutsu-leer verkondigd door Honen Shonin. Doorheen de Nembutsu ontdekte hij de werkzaamheid van de Ander-Kracht TARIKI en verwezenlijkte aldus "niet-zelf en niet-bestaan van zelf-kracht (Jiriki)". Zijn negatie van Jiriki werd geformuleerd in functie van de niet-doeltreffendheid van Jiriki, en dit geschiedde

vanuit het standpunt van de mens van SHINJIN. Zijn ervaren van SHINJIN beschreef hij als een zuiver persoonlijke ervaring en daardoor kon hij zeggen : "Ik heb helemaal geen volgelingen". Inderdaad : persoonlijk had hij geen volgelingen, geen discipels. En wij volgen hem niet : Wij volgen de MYOGO, de werkzaamheid van Tariki doorheen de Naam van de Boeddha. De MYOGO-kracht is absoluut universeel en kan iedereen aanspreken volgens zijn/haar mogelijkheden. En ofschoon onze menselijke ervaring van SHINJIN verschillend is van de ene tot de andere mens, toch is de fundamentele smaak van SHINJIN op elk moment steeds dezelfde.

Zo b.v. voor mij is er helemaal geen Jiriki. Alle persoonlijke boeddhistische praktijken, die zelf-kracht praktijken genoemd worden, gelden slechts als persoonlijke handelingen doordat onze gevoedsgesteldheden voortdurend discrimineren. In feite is het steeds TARIKI dat werkzaam is om ons om te vormen naar het Boeddhachap. Er is geen Ego, bijgevolg is er geen Jiriki. Zo eenvoudig is het. Maar vanuit het perspectief van Ego, zou men Jiriki kunnen duiden als een kracht die ons gevoed aanspoort. Zo was het onbetwistbaar Jiriki dat Shinran ertoe aanzette de Verlichting te verwezenlijken; maar Jiriki onthulde zich als TARIKI en heeft dus uiteindelijk zichzelf ontkend.

Het kan heel persoonlijk zijn te ervaren hoe illusoir al wat persoonlijk is wel is. Maar wanneer SHINJIN optreedt, doorheen deze spirituele belevenis, die niets anders is dan een gevoed-tot-gevoed contact met het Boeddhachap, dan start het proces van onze geestesverandering en dat maakt het ons mogelijk in elk stukje van ons leven de Dharma te vatten en te begrijpen. Zo worden we bevrijd van de existentiële angst voor degradatie; dit bezorgt ons een vreugdegevoel dat uitstraalt uit Wijsheid-Mededogen en dat zelfs fysisch ons persoonlijk, dagelijks leven kan veranderen. In deze zin is er geen onderscheid tussen het Reine Land en SHINJIN. Het verwerven van SHINJIN is reeds een ervaring van het Reine Land. Wij ontvangen alle mogelijke omstandigheden om naar de Dharma te luisteren, een Dharma door Sakyamuni Buddha beschreven als behorend tot het Reine Land. Maar zo gezien, in "mijn" Reine Land "mijn" HIER en NU.

Agnes Myoshu Jedrzejewska is een wereldvermaarde Poolse neurofysica, hoogleraar in de Fysiologische Neurologie aan de Medische Universiteit van Warschau, en tevens animatrice van de Poolse Jodo-Shinshu Gemeenschap.

SPREKEN MET BLOEMEN

Katrien Haemers

"Weet ge waarom ge met planten moet praten?"

Deze morgen heb ik dat ontdekt. Terwijl ik een boeket veldbloemen aan het plukken was maakte ik me inwendig boos tegen de werklieden van de gemeentelijke groenverzorging. Vol ijver maaiden ze met hun monstermachines de bermen af waar eindelijk, na die koude lente, heerlijke veldbloemen stonden te bloeien.

In al mijn ergernis en woede begon ik aan de bloemen te rukken en te trekken zodat ik ze meer beschadigde dan nodig was. Plots merkte ik dat en maakte me de bedenking dat ik er beter zou aan doen aandacht te schenken aan het zorgzaam plukken, en hen -de bloemen- uit te leggen met welk doel ik ze plukte. Ik werd onmiddellijk veel rustiger, vernielde de bloemen niet meer en ik kon zelf weer genieten van hun schoonheid en hun geur.

Waarom dat verhaal? Omdat dat, volgens mij, te maken heeft met *i-shin*.

I-shin : het gericht zijn op één ding. Het woord wordt hier nog al eens eens aangehaald. En dit is natuurlijk niet de eerste keer, en het zal zeker niet de laatste keer zijn. Maar af en toe valt zo'n woord eens dieper dan gewoonte.

Wij mensen die altijd bezig zijn met 1.001 dingen, altijd aan het plannen zijn voor morgen en overmorgen of aan het herkauwen van gisteren en eergisteren, aan het denken aan Piet terwijl we met Jan praten, heimwee hebben naar Spanje als we in Frankrijk zijn, willen in de tuin werken als we moeten studeren, willen een boek lezen als we een bergtocht maken en nog zo veel meer ...

I-shin : het paradijs-van-niet-versplinterd-zijn, zo onbereikbaar ... Betekent dat dan dat men maar één ding mag doen en de rest de rug toekeren? Ik geloof het niet. Ik meen dat het op de eerste plaats betekent : aandacht geven aan wat men hier en nu doet - en ondertussen al het andere los laten.

Zen-leerlingen, die tegen elkaar over hun meester aan het opscheppen waren, beklemtoonden als opperste kenmerk van meesterschap : 'als hij eet, dan eet hij; als hij slaapt, dan slaapt hij.' Meer is het niet.

I-shin : concentratie, bevrijding van al het overbodige waardoor alle energie besteed kan worden aan wat vóór ligt.

I-shin is ook nog iets anders : in alles wat men doet gericht zijn op 'het ene'.
Op 'wat' ? Op het heilzame, datgene wat leidt tot nirvana.

Af en toe valt dat zwaar en bedrukkend. Ik heb niet altijd zin om aan nirvana te denken, - om aan het heilzame te denken. Toch wéét ik dat me dat - al was het alleen maar uit praktisch opzicht - veel lijden onder alle mogelijke vormen zou besparen. Mijn doodgewoon dagelijkse leven van alledag zou er helemaal anders kunnen uitzien indien ik in al die kleine doodgewone dagelijkse dingen van alledag het heilzame zou opzoeken, en de rest gewoon daàr laten voor wat het is. Maar "al de rest", al die aantrekkelijke of afstotende dingen, al die kriebelingen en prikkels, die voortdurend als zwermen insecten rond het hoofd suizen en zoemen, en proberen de aandacht te trekken, ons gedrag te beïnvloeden, ons verlangen of onze afkeer te prikkelen, waardoor we rondspringen als duiveltjes-uit-doodsjes zonder één stap vooruit te komen...

Katharina van Siena heeft ooit een beschrijving gegeven hoe moeilijk i-shin wel is (ook al zal zij dat begrip niet gekend hebben). Zij noemde die 'gemoeds-toestand' dan wel 'gehoorzamen aan de wil van God', wat in de geest van de mystiekers een zeer gelijkaardige gesteldheid is.

Ze zegt het ongeveer als volgt :

Bouw binnen in uzelf een cel, zonder ramen die op de wereld uitgegeven, en trek u terug binnenin die cel om te luisteren wat de wil van God is - anders zult ge altijd afgeleid zijn door wat ge rondom u ziet en hoort.

Zo extreem moet men het stellen, dat denk ik : zich terugtrekken in een cel binnen in zichzelf, om te luisteren naar het ware Zelf, en zo tot i-shin komen, om van daaruit de wereld weer in te gaan.

Maar laat me u geruststellen : terwijl ik deze tekst heb opgemaakt, heb ik gestreken, gestofzuigd, met de trein gereisd, in soep geroerd en nog veel meer.

Maar toch, héél even, toen ik met de bloemen gesproken heb vanmorgen, heb ik ervaren hoe mooi i-shin kan zijn.

Namu Amida Butsu.

Sh. Myoukai Rutger Franck

INDRUKKEN EN BEDENKINGEN bij een terugreis

Behoedzaam de Trabi's en allerhande onverwachte slijtagehindernissen in het wegdek ontwijkend, reed ik met mijn vrouw huiswaarts over de verwaarloosde autowegen van de voormalige DDR, nu omgedoopt tot "Neue Länder".

Ik had al eerder kunnen vaststellen dat, net zoals in de Bondsrepubliek, ook hier de linker rijstrook voorbehouden is voor de (fonkelnieuwe) Mercedesen en BMW's, evenwel met dit opvallend onderscheid dat de Oostduitse chauffeurs zich nog altijd iets gedisciplineerder en net iets minder arrogant gedragen dan hun Westduitse landgenoten.

Na een verblijf van een week in het keurvorstelijk Sachsen, met een schokkend weerzien van een eens totaal verwoest maar nu gedeeltelijk - meestal in kazernestijl - wederopgebouwd Dresden³ (waar ik tijdens de oorlogsjaren drie jaar als kind verbleef) en een kort maar fascinerend bezoek, over kronkelige wegen, aan de diepe ravijnen, de grillige rotsformaties en de steile bergwanden van de "Sächsische Schweiz", was ons oponthoud in het Tsjechische Bohemen, met Karlsbad en vooral Praag als eindbestemming, een absoluut hoogtepunt.

Praag en het "Moedertje van Kafka"...

Want Praag is absoluut onvergetelijk. Het is een stad met vele sferen, waar talrijke kunstenaars hun inspiratie vonden. Smetana componeerde hier zijn symfonie "Mijn Vaderland", Kafka schreef er zijn beroemde werken en Mozart vond er de rust voor het componeren van zijn opera's.

³In de nacht van 13 op 14 februari 1945 (tijdens de feeststemming van Aswoensdag) vielen op het centrum van de wereldvermaarde kunststad Dresden, in drie opeenvolgende golven en gedurende drie volle uren, 650.000 brandbommen. De stad had geen strategische doelwitten. Naar schatting kwamen 350.000 tot 600.000 mensen (waaronder enkele honderdduizenden vluchtelingen uit Oost-Duitsland en Polen) op de meest gruwelijke wijze, als brandende toortsen of door verstikking, om het leven (ter vergelijking : 71.379 in Hiroshima). Van de 36.000 woningen in het centrum bleven er enkel 7.400 onbeschadigd over. De stad heeft twee dagen gebrand en bleef nog drie dagen lang doorsmeulen ("The Destruction of Dresden", David Irving, bevelhebber over het bombardement).

Het historisch centrum is één groot openluchtmuseum waar de bekommernis om monumentenzorg, in tegenstelling met wat we vaak in onze streken vaststellen, geen dode letter is maar integendeel behoort tot de culturele traditie : barokke paleizen, gotische gebouwen, authentieke middeleeuwse straatjes en historische wijken en de talrijke bruggen over de Moldau maken van Praag een van de mooiste steden van de wereld. In tegenstelling met wat je in de voormalige DDR kunt vaststellen, heeft de geliberaliseerde politiek van de Tsjechoslowaakse overheid en de enkele jaren privé-initiatief geleidelijk de meeste sporen van de socialistische geleide economie grotendeels weggewist.

Na me zeven dagen in haar greep vastgehouden te hebben, zou Praag, het "Moedertje met klauwen dat je nooit meer loslaat" me met tegenzin uit haar greep lossen. Op deze metafoor van Kafka zal ik later nog terugkomen.

Vertwijfeling in de Nieuwe Bondslanden

Vóór me zag ik de mij nu vertrouwde zelfklever op een bumper van een Trabi: "Ich deutsche, ich nix verstehen". Het waarom van deze ironische maar van diep politiek inzicht getuigende zinspeling wordt voor de Westerling, na enkele dagen verblijf en gesprekken met de inwoners van de nieuwe Bondstaten duidelijk.

Op de nieuwe spelregels van de vrije markteconomie, die onverbiddelijk stellen dat je eerst je prestatie en rendement dient op te drijven vóór je aanspraak kunt maken op de weldaden van een overvloedsmatenschap, reageert de Oostduitser alsof hij of zij het in Keulen - of beter : in Bonn - hoort donderen. Het wordt nu voor de burger van de Neue Bundesländer duidelijk dat de (nu westerse) banken niet zomaar bereid zijn kredieten toe te staan voor het financieren van b.v. dure Westduitse auto's wanneer je niet solvabel bent. Een klein detail dat de Westduitse televisieprogramma's en media hem altijd verzwegen hadden.

De Oostduitser begint zich dus te bekommeren over zijn solvabiliteit en zijn dagelijks bestaan, maar weet vaak niet van wat hout pijlen te maken. En als klap op de vuurpijl "Made in Western Germany" dient hij/zij zich nu bovendien ook nog te beveiligen tegen diefstal, inbraak, vandalisme, overvallen en misdaad. "Das darf doch nicht sein !" zuchtte onze gastvrouw die ons in Dresden een kamer met douche (30 DM per persoon en per nacht, want in de voormalige DDR zijn hotels uiterst dun bezaaid en bovendien onbetaalbaar) verhuurd had. Een van de gevolgen van deze stand van zaken is dat het gevreesde Duitse "uiterst rechts" meer en meer van zich laat horen - en zien ! - en dat deze beweging steeds meer sukses blijkt te hebben.

Dat waren enkele van mijn reisindrukken die, op hun beurt, gedurende mijn hele terugreis, de aanzet waren voor een reeks bedenkingen over het "hier en nu", over oorzaken en gevolgen, over het lijden. Zo ook gingen mijn gedachten naar de eerste oorzakelijkheidstrap van de *Pratitya Samutpada* die stelt dat *avidya*, onwetendheid, leidt tot *dukkha*, het lijden in al zijn vormen en dat, op zijn beurt, onafscheidelijk verbonden is aan elke bestaansvorm, met daartussenin verweven ontelbare factoren van oorzaken en gevolgen die zich voortdurend, op allerhande manieren, manifesteren in ons bestaan.

"Vlaanderen Leeft" en "Vlaanderen Belooft"

Mijn gedachtenassociaties vonden enige tijd nadien, op mijn terugweg in het mij meer vertrouwde Vlaams Brabant, verdere stof tot bedinking.

Ik werd door onze overheid (of door een van onze meerderheidspartijen ?) verwelkomd met gevelhoge borden langs de autoweg : "Vlaanderen gaat nog een eeuwigheid mee" en "Vlaanderen heeft nog toekomst", zo werd me verzekerd. En in mijn brievenbus trof ik zelfs een fraai verzorgde brochure aan, die me erop attent maakte dat "Vlaanderen leeft" en dat "Vlaanderen belooft" (sic !). Ik voelde me door al deze positieve en geruststellende informatie overrompeld. Stonden er soms verkiezingen voor de deur ?

Maar aangezien ik boeddhist ben, doordrongen en overtuigd van de wetenschap dat alles onbestendig is, was ik meer geneigd deze sympatieke blijken van belangstelling van mijn overheid te nemen voor wat ze zijn : nietszeggende irreële politieke manipulatie. Bovendien, zo dacht ik, is voor de boeddhist niet de toekomst belangrijk maar wel het nu, zoals Joost van den Vondel het zo treffend met het kortste gedicht uit ons Nederlands taalgebied onder (twee) woorden bracht : "U, Nu !".

Wij, hier en nu

Nu zou ik Vondel, terwille van de leidraad van mijn bedenkingen, even willen plagieren met een parafrase, eigenlijk een aforisme : "Wij, hier en nu", waarmee ik met 'wij' onze Sangha bedoel, met 'hier' onze tempel, en met 'nu' het moment, dat voor ons, boeddhisten, van wezenlijk belang is.

Wanneer we onze toevlucht nemen tot de Boeddha, drukken we dat uit, volgens eeuwenoude traditie, in de *Triratna*, bestaande uit de Drie Edelstenen : de Boeddha, de Dharma - de Leer, en de Sangha - de (boeddhistische) gemeenschap.

En is voor ons ('wij') de tempel ('hier') niet de plaats bij uitstek waar we ons ('nu') kunnen bezinnen over de diepe betekenis en de waarde van onze toevlucht? Maar in tegenstelling met onze overheid, 'belooft' onze tempel niet. Evenmin kunnen we ons uitspreken over zijn toekomst en nog minder over zijn eeuwigheid.

Wel vind ik dat onze tempel, als plaats van hulding en bijeenkomst van onze Sangha, leeft.

Bij de aanvang van elke eredienst, wanneer onze gedachtenmachine even tot rust kan komen, tijdens een moment van bezinning, hebben we de gelegenheid te reflecteren over onze existentiële situatie, wanneer we ons 'zelf' (hoewel beseffend dat ons bestaan gekenmerkt is door 'zelf'-loosheid) kunnen ontmoeten in de ontmoeting met Amida Buddha*. Het is de plaats bij uitstek waar we de diepe betekenis van de Dharma overwegen, om het Grote Vertrouwen in Amida Buddha uit te diepen^o

In Jiko-ji bundelen we ook het spirituele en het intellectuele; het gezellig samenzijn na de dienst schenkt ons de vreugde door het uitwisselen van gedachten en persoonlijke ervaringen en is vooral leerzaam wanneer deze gesprekken handelen over de Dharma.

Rennyō Shōnin

Over onze Sangha en de tempel waar we bijeenkomen, beste vrienden, schreef Rennyō Shōnin, de 8ste Abt van de Honganji in zijn Dialogen^e enkele aanbevelingen waarvan de diepe betekenis ook voor ons vandaag nog altijd actueel is. Wel wil ik erop wijzen dat de verwoording van zijn aanbeveling in hun juiste historische, culturele en traditionale context dient geplaatst te worden. Het is dan ook voor de hand liggend dat ze niet altijd als richtlijnen of regels geïnterpreteerd mogen worden. Ik citeer ze dan ook enkel ter overweging of als mogelijk gesprekstema.

Rennyō Shōnin spoorde aan tot eenvoudige, duidelijke, heldere taal (brief nr 70), tot respect en ontzag voor elkaar (108), tot verdraagzaamheid in het denken van andere ego's (80) en wees erop dat de tempel geen plaats is voor opschepperij en pronken met kennis (122).

*Eko 39.

^oEko 33.

^e'*Buddhism and Jodo Shinshu*', BCA, 1955, in onze tempelbibliotheek (B.6/0019).

"Enkel diegenen die genoeg scheppen in het lezen en zingen van de sutra's zullen kinderen en volgelingen van de Boeddha zijn", zo luidt zijn aansporing. Nog een gedachte van Rennyō Shōnin die treffend illustreert hoe hij zich persoonlijk volledig op de achtergrond plaatste en zelfs achterklap en geroddel omtrent zijn persoon positief benaderde : "De meeste mensen worden boos wanneer onaangename dingen over hen achter de rug verteld worden. Maar dat is niet noodzakelijk slecht : het is een gelegenheid tot leren en verbeteren van persoonlijke fouten en tekortkomingen."(126/195)

En verder :

"In het Boeddhisme, dat zelfloosheid leert, behoren we alle verlangens van meerderwaardigheid te verdrijven. De Leer van de Boeddha en het zich losmaken van het ego is de weg vrijmaken voor de heilzame werking van Amida Buddha."(160)

Verder geeft Rennyō Shōnin nog deze wenken : "Hoe klein het vertrouwen in het bereiken van het Boeddhisme ook moge zijn, wanneer men aandachtig naar de leerredenen in de tempel luistert, zal men het Diepe Vertrouwen in het Mededogen van Amida Buddha verkrijgen."(193) "Diegenen die tijdens het gezellig samenzijn zwijzaam blijven, tonen gebrek aan vertrouwen in Amida Buddha. Eloquentie, mooie, sierlijke taal en proza, is niet noodzakelijk. Wij behoren te praten zoals ons hart ons ingeeft."(203) "Het is heilzaam wanneer datgene wat gezegd wordt, begrepen wordt. Zonder vertrouwen is alles nodeloos."(215) "Enkel door waakzaam toe te luisteren, verkrijgt men dieper inzicht in de Leer. Vragen stellen is heilzaam. Hoe meer je leert, hoe meer kennis en begrip je krijgt."(229) "Samenzijn met volgelingen van de Boeddha is heilzaam en leerrijk. Al wat gedaan en gezegd wordt, is geïnspireerd door de Leer van de Boeddha en is dus heilzaam."(299)

Tot daar enkele citaten uit de Dialogen (*Goichidai Kikigaki*) van Rennyō Shōnin. Tot slot een citering uit de Dhammapada : "De volgelingen van de Boeddha zijn steeds waakzaam en hun gedachten zijn altijd gericht op de Boeddha, de Dharma en de Sangha."

... Onze moeder/vader Oyasama, Amida Buddha

Bij de aanvang van mijn reisindrukken maakte ik me de bedenking dat Praag, "het moedertje met klauwen dat je nooit meer loslaat", na me enkele tijd in haar

greep gehouden te hebben, mij met tegenzin uit haar omhelzing losgelaten had. In tegenstelling tot Moedertje Praag, zo dacht ik, hebben wij ook onze moeder/vader Oyasama⁷, de Mededogende Amida Buddha, die ons nooit meer uit haar/zijn greep lost.

En samen met Rennyō Shōnin (brief nr.180) heb ik het gevoel dat we hier, in onze tempel, meer dan om het even waar, het sterkst het verlangen voelen opkomen om onze dankbaarheid uit te drukken voor onze moeder/vader Oyasama, de Mededogende Boeddha, die ons nooit meer loslaat, met deze drie eenvoudige woorden :

NAMU AMIDA BUTSU !

Peter Boidin

E r v a r i n g e n . . .

Toen ik elf maanden geleden hier in Jikoji binnenkwam, deed ik een stap in het onbekende. Ik weet niet hoe het kwam, maar mijn vriend Alain had me overtuigd om met hem mee te komen.

Nu had ik wél een bepaald oordeel - zeg maar gerust een vooroordeel - om naar iets te komen waar je nog nooit had van gehoord. De oosterse sfeer zat er wel al een beetje in via de martiale kunsten, die Alain en ik beoefenen. Hetgeen mij direct zo trof, was dat je de rust kon voelen. Er kwamen 'gewone mensen' naar de tempel en na de dienst maakten die een praatje met je.

Nu is het zo dat er tijdens mijn beginervaringen van zulke aard waren dat ze aan de ene kant verlossend waren en aan de andere kant teleurstellend. Waarom ? Aan de ene kant was er geen Godheid die boven de mensen stond en die zei wat je moest doen en laten. Maar ook aan de andere kant was er dan ook geen Godheid waaraan je kon vragen "Help me want ik heb problemen" of "Kun je niet zorgen voor het een of het ander ?"

Nu was het zo dat, om allerlei redenen, ik op dat moment niet zo sterk psychologisch in mijn schoenen stond...

⁷The Pure Land Vol.3 nr.2 (verschillende bijdragen), evenals 'Out of the Mud Grows the Lotus', pp.120, 172 enz.

Alhoewel ik in het begin weinig afwist van het boeddhisme (en ook nu zijn er nog serieuze hiaten...), had ik het gevoel van 'baat het niet, het schaadt niet'. Daarom kon het me eigenlijk ook weinig schelen... totdat ik begon na te denken over hetgeen de Verhevene had gezegd : o.a. de Vier Edele Waarheden, en wat Shitoku zei over het drinken en wat ervan komt...

Wat ik nooit begrepen heb, is dat alles gebeurt door oorzaken, gevolg en omstandigheden. Wil dit nu zeggen dat we een bepaald lot hebben en dat we dat niet kunnen ontlopen ?

Wat mij b.v. trof, dat was een artikel in een tijdschrift waarin een geneesheer van het gerecht vertelde hoe hij een autopsie uitvoerde om na te gaan of het slachtoffer vermoord was geworden en hoe. En hij vertelde hoe mensen technieken bedacht hebben om iemand te vermoorden en te doen verdwijnen. Ondanks al deze gruwelen die hij als gerechtsarts meemaakte, was hij in de loop der jaren gehard geworden... wat dat ook moge betekenen. Maar wat hij ook zei - en dat vond ik zo treffend - : met dood en lijden had hij leren leven, en beide hoorden bij elkaar zoals eten en drinken en slapen. Is dit onthechting ? En ondanks alle ellende die hij elke dag zag, geloofde hij toch nog in het heilzame van de mens.

Dat is nu iets dat ik hier eigenlijk ook heb geleerd. Ondanks alle tegenslagen die een mens kan oplopen, moet hij altijd positief blijven denken.

Vroeger was ik heel wat pessimistischer. Ik was eigenlijk heel wantrouwig tegenover de mens. Nu weet ik van mezelf dat wanneer men hier begint over de *prajña-paramita* of over de brieven van Shinran, of over het een of ander conceptueel of metafysisch ding, ik voor 50% toch niet kan volgen.

Maar wat ik wél begrijp - en dat is voor mij en ik spreek voor mezelf -, dat is dat die woorden en vooral *shinjin* als gemoedinstelling mijn leven danig hebben veranderd op een positieve wijze.

Is het allemaal toeval of niet, daar mag uzelf over oordelen, maar *shinjin* zal voor mij niet in zand geschreven zijn dat met de eerste de beste wind wegvliegt, maar zal gegrift zijn, als boven op een rots van Mt.Everest. En de mensen zullen heel wat moeite moeten doen om het er te komen afhalen.

Namu Amida Butsu.

For Shitoku

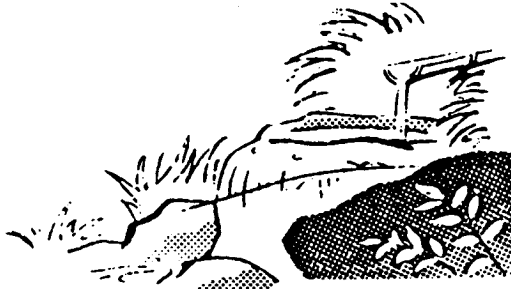
"What is the Buddha"
I sometimes fondly ask :
Three *chin* of flax ?
The dried-up shit-stick ?
Or the cypress in the yard ?

(That heavy yellow flaxen robe
once given to me by the governor
of a distant Chinese province
is tattered now and torn ...)

"What is the Buddha ?"
I shall tell you, O my son,
when you have swallowed up
the glittering Western Ocean
in a single gulp !

Cool rain in the month of June.
Namu Amida Butsu.

Marcus Cumberlege,
15th June, 1991

TWEEMAAL OVER LIJDEN

Deze twee artikels zijn de neerslag van diverse gesprekken, soms inde auto, soms tussen pot en pint, over dit cruciale onderwerp dat onvermijdelijk elk van ons boeit en waarbij teveel vragen gesteld worden om in een mensenleven beantwoord te kunnen worden.

Ze handelen allebei in feite over de relatie tussen Lijden als Eerste Edele Waarheid en de ik-illusie van de Tweede Edele Waarheid.

Bruno Van Parijs :

Wanneer ik het lijden, of beter : de lijdenservaring, zo objectief mogelijk tracht te benaderen, kom ik onvermijdelijk tot de vaststelling dat een groot gedeelte van deze ervaring onnodig is. We zitten als het ware met een surplus aan lijden.

Het lijden zouden we in twee categorieën kunnen indelen.

Onder de eerste categorie zouden we het *natuurlijke* lijden kunnen plaatsen, d.i. het lijden veroorzaakt door geboorte, ouderdom, ziekte en dood. Waarom 'natuurlijk' ? Omdat er geen enkel wezen is dat aan deze vorm van lijden ontsnapt; in deze zin is het dus ook een *universeel* lijden.

Het leeuwenaandeel van de lijdenservaring vinden we echter terug in de tweede categorie, die we voor de gelegenheid het *surplus*-lijden zullen noemen.

In tegenstelling tot het natuurlijke lijden, dat onpersoonlijk, niet-discriminerend en eigen aan de existentiële situatie is, a.h.w. een "zuiver" lijden, is het surplus-lijden een secundaire toevoeging bovenop het natuurlijke lijden.

We zouden dit kunnen vergelijken bij de BTW, de Belasting op de Toegevoegde Waarde, want net zoals bij de BTW is de 'toegevoegde waarde' waarvan sprake een 'niet-waarde', een illusoire waarde en is bijgevolg de 'Belasting' die erop wordt geheven, een belasting die berust op illusie, een overbodige belasting.

U hebt het al gesnapt : onze toegevoegde 'waarde', of beter : 'niet-waarde' is de ik-illusie die we allen zo koesteren.

Het is vanuit de dualistische ik-gedachte dat we het natuurlijke lijden gaan beschouwen als niet-eigen aan onze existentie. We denken 'ik-subject'/'lijden-object'; en vanuit deze situatie beschouwen we dan ook elke vorm van lijden als een direkte aanval op onze persoonlijkheid, een aanval die we te allen koste trachte te ontwijken of te voorkomen, daarmee een volledig nieuwe, onnatuurlijke, illusoire belasting creërend, een secundaire kringloop van surplus-lijden gebaseerd op begeerte, aversie en verdwazing.

De enige manier - mijns inziens - om het surplus-lijden trachten te vermijden en te komen tot een "Taxfree" ervaring van het natuurlijke lijden, bestaat erin te komen tot een omkering van het gevoel aangaande de natuurlijke vormen van lijden zoals geboorte, ouderdom, ziekte en dood.

We moeten trachten in te zien dat deze vormen van lijden onafscheidelijk met onze existentiële situatie verbonden zijn en als dusdanig deel uitmaken van de natuurlijkheid zelf.

In dit opzicht zouden we zelfs kunnen zeggen dat de natuurlijke vormen van lijden niet een 'lijden' zijn, maar een 'zo-heid'.

Elk wezen is eraan blootgesteld, zonder enig onderscheid, en uitspraken als "mijn lijden" zijn dan ook niets anders dan een overbodige Belasting op Toegevoegde Niet-Waarde.

En zeg eens eerlijk : betalen we al niet genoeg belastingen ? Wie wenst nog extra te betalen, als het echt niet nodig is ?

Gassho !

Namu Amida Butsu.

Shitoku :

Meer dan eens werd de aandacht al gevestigd op de moeilijkheid bepaalde 'technische' termen uit het oosters denken om te zetten naar onze westerse talen. Zo hebben we problemen met Sanskriet : *sraddhā* , *citta* , *vijñāna* enz. of met Chinees : *tao* , *li* , *jen* , *hsin* enz. Vanuit de Japanse Jodo-Shinshu traditie zitten we met vertaalproblemen zoals *shinjin* of *hongan* .

Het ergst van al is het toch gesteld met een fundamenteel boeddhistisch begrip dat verweven is doorheen de Vier Edele Waarheden, en dat voor zovelen in het Westen de eerste struikelblok vormt tot enig begrijpen van de Leer van de Boeddha : het lijden .

Allicht is er geen andere boeddhistische *technische* term die aanleiding geeft tot zoveel misverstand of afwijzing. Wanneer in landen met een overwegend christelijke traditie aan 'lijden' gedacht wordt, dan ziet men - in het beste (christelijk) geval - het lijden van Jezus aan het kruis, een lijden waardoor de zonden der wereld opgeheven worden, een lijden uit liefde, een verdienstelijk lijden dus. Voor de christen is zulk lijden de weg naar zaligheid en hemelse beloning. Enkel in sommige moderne theologieën wordt aan dit lijden een andere kleuring gegeven - maar theologieën blijven steeds een minderheidsverschijnsel... Zo blijft b.v. de idee van het martelaarschap in het Christendom een boeiende aanwezigheid. En zowat hetzelfde kan gezegd worden voor het Jodaisme en de Islam.

Wie zijn lijden minder 'theologisch verheven', maar in de alledaagsheid ervaart, zal de neiging vertonen zijn lijden te zien in een perspectief van straf voor begane zonden. Maar daarover later meer.

In de confrontatie met de lijdende Christus, ziet de christen zijn lijden. Elk christen moet in zijn lijden het lijden van Christus zien. Ontmoet die christen dan de boeddhistische Vier Edele Waarheden : het Lijden, de Oorsprong van het Lijden, de Opheffing van het Lijden en de Weg die voert naar de Opheffing van het Lijden, dan kan hij, vanuit zijn gewoontedenken, niet anders dan de semantische inhoud van zijn lijden over-projecteren naar het lijden zoals dat aangetroffen wordt in de boeddhistische leringen.

En daar begint meteen het dwaalspoor.

Men kan uiteraard heel wat linguïstische stenen werpen naar de vertalers die sedert nu wel twee eeuwen het Sanskriet *duḥkha* (Pali *dukkha*) vertalen als 'lijden', 'suffering', 'Leiden', 'souffrance' - waarbij uiteraard en onvermijdelijk de christelijke connotatie bewust of onbewust meegeëvoceerd wordt.

Een blik op de etymologie levert ons evenwel een waardevolle aanduiding, vanwaaruit we in de mogelijkheid zijn het boeddhistische 'lijden' te situeren met een grotere nauwkeurigheid.

De stam *kha* wijst op een opening, een holte, en meer in 't bijzonder (en dat reeds in de Rigveda) op de holte in de naaf waardoor de as van het wiel steekt. Het voorvoegsel *duh* wijst op iets pejoratiefs : kwaad, verkeerd, onbruikbaar, misvormd.

De samenstelling *duḥkha* wijst dus in de eerste plaats op een 'slecht functionerend [wiel]' en bezit bijgevolg geen enkele 'verdienstelijke' of 'vergoelikkende' inhoud. Het 'lijden' is iets dat verkeerd zit. *Duḥkha* is het ervaren dat het niet goed zit, dat we ontevreden zijn met de conditie waarin wij ons bevinden, dat we het gevoel hebben dat het niet goed gaat, dat het niet goed kan gaan. We zouden bijgevolg de term 'lijden' kunnen vervangen door 'mis-tevredenheid'; net zoals we de term *avidyā* beter niet zouden vertalen door 'onweten' maar door 'mis-weten'. Vertalingen als 'dis-contentment' (T.Unno) of 'unsatisfactoriness' (Guenther) zouden dus al stukken preciezer zijn.

Duḥkha is niets anders dan de vaststelling dat 'het niet werkt zoals wij wel willen' en dat 'het in de wereld verkeerd zit'. Neemt men deze vorm van perspectief in acht, dan wordt de plaats van 'lijden' (= 'het zit allemaal verkeerd') in het boeddhisme meteen heel wat duidelijker, zowel in de formulering van de Vier Edele Waarheden als in de *Pratītya Samutpada*. Deze laatste kan dan scherper en adequater aangepakt worden vanuit de psychologische visie en beslist niet meer vanuit biologische of chronologische bekommelingen, waartoe een christianiserende beschouwing a.h.w. onherroepelijk moet leiden. De *Pratītya Samutpada*, als keten of als netwerk van oorzakelijkheden wordt dan immers duidelijker belicht als een kringloop van conditionerende goedseventementen, een kringloop die voert vanuit 'mis-weten' naar 'mis-tevredenheid' met geboorte, verval en dood. Ook de - in de literatuur soms verwaarloosde maar o zo belangrijke - stap van 'mis-tevredenheid' naar 'mis-weten' (waardoor de kringloop gesloten en herbegonnen wordt) duidt *duḥkha*. Zo immers wordt begrijpelijker waarom de wijsheid *prajñā* (*pra* : 'wel, vooruit, vervullend'; *jñā* : kennis, weten) als 'wel-weten' de tegenhanger van *duḥkha* is.

Een volgende stap om het boeddhistische 'lijden' beter te situeren in de context van *anattā* (niet-zelf) en *sūnyatā* (leegheid), is de structurering van de *dukkha*-formuleringen a.h.w. in 'close reading' na te gaan.

Waar men wel kan lezen :

'Onwetendheid is de oorzaak van begeren,

begeren is de oorzaak van 'lijden'

daar mag men zeker geen interpretatie inlassen in de zin van

Mijn 'onwetendheid' is de oorzaak van mijn begeren,

mijn begeren is de oorzaak van mijn lijden.

Dergelijk inlassen van het ik-concept is immers volkomen in strijd met de basisdoctrine die maakt dat boeddhisme boeddhisme is. Het 'ik-doen' (*ahaṃ-kara*) is niets anders dan een 'ik-ben-begoocheling' (*asmi-māyā*). Het is dus niet zo dat ikzelf de noodzakelijke oorzaak (*hetu*) van mijn lijden zou zijn. Anders gezegd : dat het de schuld van de Soedanese kinderen zelf is dat ze van honger moeten sterven !

Want zò klinkt dan de Leer van de Boeddha - en het is begrijpelijk dat weldenkende burgers en welmenende oekumenisten struikelen over dergelijk "iedereen is de schuld van zijn eigen lijden", een interpretatie-vrijheid die beslist on-boeddhistisch is, maar die de boeddhisten al te licht - zij het ook op basis van een serie mis-vertalingen - in de schoenen wordt geschoven.

Daarbij is ook het gebruik van de term 'schuld' een duidelijke verwijzing naar de in het boeddhisme onbestaande term 'zonde'. De koppeling 'zonde-schuld-lijden' situeert het probleem overduidelijk in een monotheïstische context.

'Begeren' is noch zonde noch schuld, maar oorsprong van lijden, het lijden. 'Begeren' is een conditie (*pratītya*) die voor^o 'lijden' (= mis-tevredeheid) dient aanwezig te zijn. Er is dan ook geen 'straf' voorzien voor een 'schuld', maar een 'gevolg'. Men lette hier nauwkeurig op de *ambiance* die door het gebruik van termen opgeroepen wordt !

Ook de zo vaak gehoorde existentiële vraag : "Heb ik mijn lijden verdiend ?" is eigenlijk vergeefs en overbodig. De vorige zin mag weliswaar wreed, onpsychologisch klinken, kwetsend voor sommigen in sommige omstandigheden. Maar boeddhistisch bekeken is er geen enkele verdienste, noch positief noch negatief,

^oOpgelet : niet 'vòòr' !

gekoppeld aan 'lijden'. Tenzij het exemplarische, revelerende en aansporende tot lering. De zo vaak geuite klacht gaat boeddhistisch niet op, vermits ook het ervaren 'lijden' zelf-loos is. In essentie bestaat het 'lijden' zelfs niet (zie Hart-sutra). Er is zeker geen 'zelf' dat lijdt. En het lijden van hetgeen ik 'ik' noem is niet noodzakelijkerwijze veroorzaakt door dat wat ik 'ik' noem.

'Lijden' is alleszins een compositie iets (*samskāra*) - of we die samenstelling nu ervaren als persoon (*nāma-rūpa*, *pañca-skandha*) of als collectiviteit (b.v. de Holocaust, Ethiopië, de Boat-people...) of zelfs in nog groter verband (de planeet of het zonnestelsel of de galaxie of heel het uitdijende oneindige maar begrensde heelal van de astrofysici...

Het lijden, als algemeenheid, is veroorzaakt door 'mis-weten' ook als algemeenheid. 'Lijden', als 'verkeerde ervaring' is ook geen toeval, maar een karmisch, zoals bliksem en bliksemafleider, convergerende attractie op karmisch geladen polen : persoonlijk, collectief, universeel. En de Boeddha, in al zijn formuleringen, onderstreept het lijden als universeel (d.i. niet-zelf) verschijnsel.

In een joods-christelijke context zijn vragen als "Waarom lijd ik dan wanneer ik onschuldig ben?" of "Wat heb ik toch misdaan om zo te lijden?", hetzij als straf voor verleden zonden of verdienste voor toekomstige zaligheid, inderdaad gegrond. Maar voor de boeddhist is het lijden geen bron van schuldgevoel of zelfverheerlijkende verwachting; maar wél de bewustwording van het feit dat het lijden (noem het desnoods onpersoonlijk) inherent is aan al wat bestaat, aan alle bestaansvormen in hun universele maar samsarische betrekkelijkheid.

Namu Amida Butsu

L e z e r s o v e r E k o

Een Blijk van Waardering

Als volgeling van de Theravada-stroming in het Boeddhisme dacht ik niet veel van mijn gading te vinden in EKO. Maar niets is minder waar. Al meerdere jaren ben ik in het genot Eko te lezen. Hoewel ik het blad niet helemaal met volle aandacht lees, vind ik er telkens stukjes in die het herlezen waard zijn. Zij omschrijven de leer in eenvoudige en begrijpelijke woorden. Daaruit blijkt goed dat EKO waardevol is voor iedereen. Een klein vers of een klein artikeltje is waardevoller dan een heel boek vol met woorden, als dat klein vers of artikel tot nadenken stemt, zo leerde de Boeddha. En zo is het inderdaad met EKO. Waardevol omdat het tot nadenken stemt, waardevol omdat het leerzaam is.

(N.Moonen - Kerkrade, NL)

Uit een lange brief...

"Wat denken onze lezers over Eko?"

Wat mij betreft : niets dan goed.

- Editoriaal vind ik goed of zeer goed al naargelang het onderwerp mij ligt. Dit is altijd het eerste wat ik lees.

- "De Naam is Namu Amida Butsu" is het tweede, en voor mij persoonlijk het beste en mooiste uit heel Eko. Dat is een reeks die ik altijd diverse keren herlees; ik heb het gevoel dat de vele verschillende aspecten van de Leer daar convergeren en dat ik telkens iets méér van de essentie meeheb. Ik hoop dat dit nog lang doorgaat.

- Het derde wat ik lees zijn steevast de artikels van Daniëlle. Volgens mij is dat de Leer in het dagelijkse leven vertaald. Je moet het toch maar kunnen, dat bewonder ik ! Het laatste : "Mistevredenheid" vind ik een pareltje. Ik vind dat ze zeer vlot en herkenbaar schrijft ... je hoeft er je hoofd niet op te breken en tóch draag je er iets van mee.

- Ten vierde : de artikels van Katrien. Vind ik heel intuïtief, heel poëtisch en gevoelig. Heel direct ook en uitgepuurd : zonder omslachtigheid komt ze in twee, drie zinnen tot de kern. Katrien lees ik ook zeer graag, wellicht omdat ik me nogal kan identificeren met haar thema's.

- En dan het overige :

wat ik met moeite lees : Mattosho.

wat ik altijd heel graag lees : de vertaling van één of andere sutra.

wat ik een zeer interessante reeks vond : "Geschiedenis van het Ontstaan van de verschillende Obediënties in het Shin-Boeddhisme"; en ook "Hoe de Boeddha het zag..."

wat mag vervolgd worden : "Vragen en Antwoorden".

wat zeker mag vervolgd worden : "Glossarium van het Shin-Boeddhisme".

En dan nog het volgende : soms is er een artikel dat mij heel bijzonder raakt, over een onderwerp waar ik zonder Eko nooit zou van horen.

Ik denk hier vooral aan "Mededogen" van K.I.Tsuji (Eko 29 - maart '85). Het bijzondere daaraan is dat het zò echt en zò mooi is : het is dat aspect van de Boeddha waar ik zò van houd en speciaal wil na-streven. Ik denk dat onze wereld en wij allen - gehechte en lijdende mensen - vooral daaraan behoefte hebben. En alleen al voor dat éne artikel vind ik Eko de moeite !

Echt : ik vind Eko meer dan de moeite ! De verschillende auteurs hebben elk een verschillende, maar zeer waardevolle inbreng. De onderwerpen zijn reëel, interessant en verscheiden genoeg om boeiend te blijven.

En voor mezelf durf ik gerust zeggen dat Eko mij vormt, verruimt en bevestigt.

In mijn toch geïsoleerde positie (zonder reële gesprekspartner en zo onbehaaglijk ver van de Tempel) betekent dat heel veel.

Daarvoor echt gemeend : "Bedankt !"

"Garden Fresh"

A valuable
Exercise in patience.
Topping and tailing beans.

"No food without work"
says the Monastery chief.
I lay the table.

Two haikus in one day.
A magnificent meal
For Amida's friends.

Marcus C.

T R I K A Y A

De Drie Boeddha-lichamen

De Drie Aspecten van het Boeddhachap

De drie belichamingen van het Boeddhachap - of *Trikāya* - zijn de verschillende aspecten van de Werkelijkheid⁹ gezien in het perspectief van de Verlichting . Het gaat hier niet om drie verschillende, afgescheiden 'lichamen', maar om verschillende aspecten van de Ene Boeddha : de verwerkelijking van Zo-heid.

Dharmakāya : Zo-heid in haar absolute aspect is vormloos, kleurloos, naamloos; ze staat geenzijds van dualistische redeneringen en verbale omschrijving. Het is zoals een oneindig grote cirkel zonder omtrek die bijgevolg overal zijn middelpunt heeft. Daardoor is Dharmakaya onvoorstelbaar voor het conventionele kennen. Het is zonder begin en zonder einde.

Nirmanakāya : Prins Gautama werd de Verlichte, de Boeddha, op het moment dat hij de Ware Werkelijkheid ervoer. Deze Ware Werkelijkheid, de Zo-heid 'bestond' lang vóór de historische Boeddha leefde, maar ze was op dat moment nog nooit door iemand in tijd-en-ruimte in haar volheid ervaren. Deze realisering geschiedde door de historische Boeddha. Op deze wijze werd het onvoorstelbare voorstelbaar, het ondenkbare denkbaar.

Inzicht in de Ware werkelijkheid is *prajñā* . Het oog van de wijsheid heeft inzicht in de reële oorzaak van mistevredenheid, smart, eenzaamheid en frustratie die in de menselijke maatschappij de drijfveren zijn van onze existentiële conditie. Als gevolg van dit inzicht wordt het 'hart van wijsheid' tot handelen aangezet. Deze beweging van het gemoed is *karuṇā*, wat we meestal weergeven als 'mededogen'. De uitdrukking van dit Mededogen is de ontplooiing van Boeddha's persoonlijkheid. Dit begon met de Eerste Leerrede te Benares, zette zich voort doorheen de evolutie van het Boeddhisme in de ontwikkeling van de verschillende scholen en gaat zo verder in het tijdloze nu .

De Ware Werkelijkheid, gevat in de verwezenlijking van de historische Boeddha, vindt een einde op het ogenblik van Boeddha Gautama's dood. Dit voor ons voorstelbare aspect van het Boeddhachap heeft bijgevolg een begin en een einde.

⁹Deze term heeft in het boeddhisme geen ontologische, maar een overheersend epistemologisch-soteriologische inhoud.

Sambhogakāya : Vanaf het ogenblik dat de historische Boeddha stierf, werd de Ware Werkelijkheid die doorheen zijn persoonlijkheid en zijn leringen voorstelbaar geworden was, a.h.w. onzichtbaar voor de menselijke gest. Maar de Werkelijkheid die de Boeddha in tijd-ruimtelijke concepten gemotiveerd had, die bleef. Dit wil zeggen dat de spirituele inhoud van zijn persoonlijkheid nu aan waarde en betekenis won.

Dat wat in deze optiek van de Ware Werkelijkheid als voorstelbaar en kenbaar overblijft - niet in de historische Boeddha want die is niet meer en ook niet in het absolute aspect van het Boeddhachap want dat is onkenbaar - dat is Amida Buddha.

Het is onmogelijk Dharmakaya te verwezenlijken, want deze Dharma-belichaming is onvoorstelbaar; het is zinloos zijn toevlucht te nemen tot Nirmanakaya, want de historische Boeddha is niet meer. Maar de kern, het hart van Nirmanakaya, dat Dharmakaya is, leeft voort in het tijdloze nu als Sambhogakaya : Amida Buddha. Dit aspect van de Ware Werkelijkheid heeft dus wél (in onze ogen althans) een begin, maar geen einde.

Wanneer we in dit verband spreken van de Drie Aspecten van het Boeddhachap in termen van begin en einde, mogen we de onderlinge relatie als volgt voorstellen:

1. Absolute Dharmakaya : zonder begin en zonder einde,
2. Spirituele Sambhogakaya : met begin maar zonder einde,
3. Historische Nirmanakaya : met begin en met einde.

Het absolute is onvoorstelbaar; daarom wordt het beschreven als zonder begin en zonder einde. De historische wereld maakt deel uit van onze ervaring van alledag en wij stellen het 'leven' voor als met een begin ('geboorte') en een einde ('dood'). Amida Buddha, de Spirituele Sambhogakaya, wordt beschreven als met een 'begin' (Dharmakara Bodhisattva), maar zonder einde, wat verwijst naar Amitabha Buddha als Onmetelijk Licht en Onmetelijk Leven.

Het absolute aspect : Dharmakaya

Een cirkel zonder omtrek :
zonder begin en zonder einde;
vorm- en kleurloos, onvoorstelbaar,
ondenkbaar, onverwoordbaar.

Het historische aspect : Nirmanakaya

Eénheid als kern van de mens :
met begin (geboorte) en einde (dood) van
Sakyamuni Buddha (voorgesteld als
vierkant), wiens verlichting de
verwezenlijking van Zo-heid is
(voorgesteld als cirkel).

Het spirituele aspect : Sambhogakaya

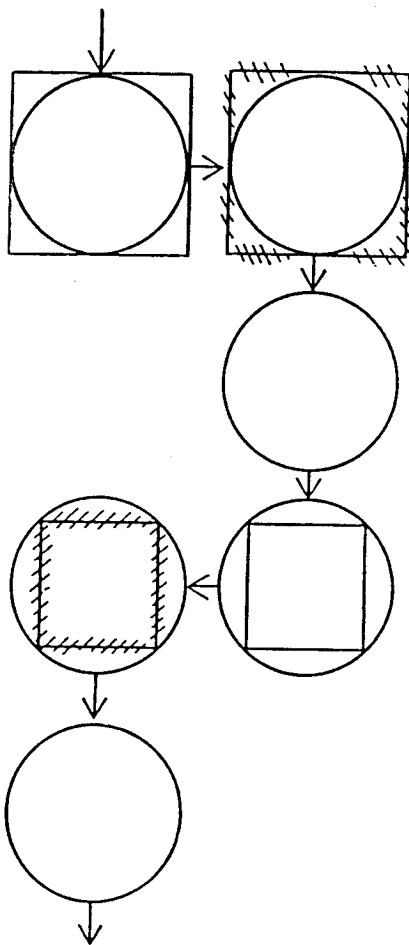
De Zo-heid als tijdloos spiritueel
principe : met begin (Dharmakara Bodhisattva)
maar zonder einde (Amitabha Buddha):
de Zo-heid uitgedrukt in eindige termen
maar zonder historiciteit.

Shinjin als Verlichting

Het wezen (b.v. de mens, het vierkant)
is omvat in Amida Buddha die het levende
aspect van de Zo-heid (cirkel) is. De
totale verwerkelijking van de Verlichting
is Namu Amida Butsu (de verwoording van de
onverwoordbare Dharmakaya).

Alle wezens worden Boeddha

Wanneer het fysische aspect van het wezen
(b.v. de mens, het vierkant) vervalt, blijft
de Verlichting over en het wezen wordt
tot Levende Zo-heid (het Boeddhaschap).

JIKOJI-Nieuws

Met Grote Onderscheiding

In juli 11. verdedigde 'onze' Daniëlle Giradin in de V.U.B. haar verhandeling voor een doctoraat in de filosofie.

Titel van de thesis : "Kennis en Handeling - Het Creëren van Verschijningswerelden", een lijvige en niet steeds gemakkelijke brok (434 pag. + 27 pag.bibliografie), hoofdzakelijk gewijd aan een 'wittgensteiniaanse' kritiek van anthropologische en ethnografische theorieën. Wie door dit onderwerp geboeid is, moet Daniëlle's doctoraal lezen.

De examinatoren waren blijkbaar eveneens over dit werk opgetogen en verleenden er een 'met grote onderscheiding' aan, iets wat op de meeste filosofiefaculteiten niet zo vaak voorkomt...

Nogmaals : proficiat, Daniëlle !

Mariemont 15 juni

Traditiegetrouw zijn boeddhisten uit alle hoeken en kanten van Belgenland weer naar hun jaarlijks Mariemont gekomen. Door omstandigheden was de opkomst wel wat lager dan de vorige jaren, hoofdzakelijk doordat de zg. ethnische groeperingen (Cambodjanen en Viëtnamezen) ten gevolge van hun eigen agenda's er niet bij konden zijn.

Na de puja's van de diverse scholen en na de lunch, werd er vergaderd in de conferentiezaal van het museum voor bijzonder interessante lezingen door Ven. Revattha (Theravada-traditie) en door Lama Karta (Tibetaans Centrum).

Zoals gebruikelijk tevens een unieke gelegenheid verre vrienden terug te zien.

Maar er is een grote schaduwzijde : de jammerlijke toestand van de beelden in het park. De "Tienarmige" Avalokitesvara is nogmaals twee armen meer kwijt... Erger is het evenwel gesteld met het grote Boeddhabeeeld (Daibutsu). De basis en de rug ervan zijn lelijk, onherroepelijk lelijk aangetast door bronsrot. Gaten en barsten vermeerderen zich in een steeds sneller tempo. Indien hier niet snel en efficiënt ingegrepen kan worden, is het beeld binnen afzienbare tijd verloren.

Maar ingrijpen ? Daar staat een muur van budgettaire inkrimpingen en competentie-betwistingen te wachten...

Nichiren-shu in Vlaanderen

Op 20 juli werd te Moorslede (W.-Vl.) de eerste Europese tempel van de Nichiren-school ingehuldigd.

Initiatiefnemer is Kristof Pieters die hiervoor een fraai gedeelte van zijn woonst ter beschikking stelde.

De plechtige inhuldiging geschiedde door 'Bishop' Senchu Murano, bijgegaan door drie andere Nichiren-priesters. De nieuwe tempel kreeg de

naam *Hokke-ji* : "Tempel van het Lotus Sutra", naar de belangrijkste tekst gebruikt en vereerd in de Nichiren-shu school.

Op de imposante ceremonie volgde een gezellig samenzijn.

Twee dagen later bracht Senchu Murano samen met zijn zoon en met Kristof Pieters een bezoek aan Jikoji. Daar werd ontdekt dat hij en Shitoku heel wat gemeenschappelijke vrienden in Japan, Hawaii en de States hebben. Ook dit treffen was bijzonder aangenaam en laat het beste voorzien voor een praktische samenwerking tussen beide tempels.

Senchu Murano drong er meermaals op aan de nadruk te leggen op het feit dat *Nichiren-shu* de originele door Nichiren Shonin gestichte stroming vertegenwoordigt en dat ze geen uitstaans heeft met afwijkende vormen zoals de *Nichiren-sho-shu*, beter bekend door zijn militante arm *Soka-gakkai*.

Hokkeji : c/o K.Pieters, Knaagreepstraat 8A, 8890 Moorslede.

Düsseldorf 1992

De conferentie van de International Association of Shin Buddhist Studies (I.A.S.B.S.) en de 7de European Shin Conference, voorzien in Ekoji te Düsseldorf zijn beide nog steeds in een 'prenataal' voorbereidingsstadium. Totnutoe kon immers nog geen datum voor deze manifestaties bepaald worden. Momenteel zoekt men naar een compromis tussen de diverse para-

meters : verlofperiode, afwerkingsgraad van de tempel en beschikbaarheid van Zenmon (en/of Monshu).

Toch hopen de organisatoren nog in september of ten laatste in oktober een definitieve beslissing hierover te kunnen nemen.

De Simpele Weg

Na het publiceren van Katrien Haemers' "Levenselixir" (over het gebruik van alcohol in religie) en de *Uittreksels uit Chuang-tzu* (in de vertaling van Shitoku), is nu de tweede sterk uitgebreide editie van het "Tekstboek voor Boeddhisme" verschenen.

Of eigenlijk : nog niet helemaal. Want de uitgeverij besliste dit werk in twee versies te plannen : een eerste, in A4-formaat en met een versterkte hechting, speciaal voor de studenten van de Faculteit voor Vergelijkende Godsdienstwetenschappen, Antwerpen, zo goed als zonder verklarende nota's maar met veel wit voor de student zelf. Vroegere vertalingen werden herzien, nieuwe vertalingen werden bijgevoegd zodat het tekstvolume praktisch verdubbeld is t.o.v. de vorige uitgave.

De tweede versie is momenteel nog in de maak. Ze is bestemd voor een ruimer publiek en wordt gepland in een handig A5-formaat, met heel wat voetnota's, verwijzingen en verklaringen.

Vermoedelijk zal De Simpele Weg in de loop van september meer laten weten.

Boeddhistische filosofie

Gelet op het succes behaald door de cursus gewijd aan de boeddhistische sutra-literatuur, herneemt ons Centrum voor volgende herfst een gelijkaardig maar een (voor ons Centrum) nog grootser initiatief: een dubbele serie gewijd aan niets minder dan de boeddhistische filosofie.

De omvang en de diepgang van dit onderwerp maken de afronding ervan in één serie onmogelijk. Daarom werd deze cursus in twee aansluitende delen gepland :

1991-'92 : een algemeen overzicht dat loopt van de Abhidharma over Nagarjuna en Chih-I tot en met de Kyoto School of Philosophy (met vooraf toch een propaedeutische inleiding, zodat ook diegenen die minder vertrouwd zijn met de Leer van de Boeddha deze cursus interessant kunnen vinden);

1992-'93 : een sterker georiënteerde cursus, aan de hand van het schema door Shinran uitgetekend in zijn *Shoshinge*, en waarin bijgevolg de elementen van de eerstejaars cursus hernomen worden, maar dan in een ander verband.

Het Centrum hoopt hierover binnen de kortste tijd meer details beschikbaar te stellen.

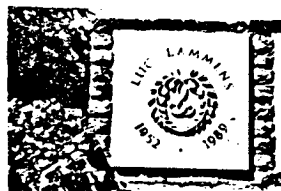
Memoriaal Luc Lammens

Zowat twee jaar geleden bereikte Lucs lijdensweg een hoogtepunt, met het fatale einde op 24 november 1989. Twee jaar geleden al, en het is alsof Luc daarnet nog in de tempel was...

We herdenken hem dan ook met een bijzondere eredienst waarop al zijn vrienden uitgenodigd zijn.

De urn met zijn as wordt bewaard in het columbarium van de Brugse begraafplaats. Op de stenen afdekplaat heeft zijn vrouw Lut het 'wapen' van Honganji laten beitelen: de *Wistaria chinensis* (of 'blauwe regen'), dat teken van bloemenpracht en nederigheid.

Lut bezorgde ons een foto van deze afdekplaat. Graag drukken we die hieronder af: uit dankbaarheid om hetgeen Luc voor ons betekent, en tevens omdat het de allereerste grafplaat in Europa is waarop de 'crest' van onze hoofdtempel prijkt.

ROOSTER DER BIJEENKOMSTEN
Herfst 1991

Di 03.09 20 u. Junirai (D)
Di 10.09 20 u. Amida-kyo (K)
Di 17.09 20 u. Sambutsuge (A)
Vr 20.09 20 u. Cursus Boeddh.Fil.
Zo 22.09 10.30 O-Higan¹ - Shoshinge (Sh)
Di 24.09 20 u. Juseige (R)

Di 01.10 20 u. Junirai (B)
Vr 04.10 20 u. Cursus Boeddh.Fil.
Di 08.10 20 u. Amida-kyo (P)
Di 15.10 20 u. Sambutsuge (D)
Vr 18.10 20 u. Cursus Boeddh.Fil.
Di 22.10 20 u. Juseige (K)
Di 29.10 20 u. Junirai (R)

Di 05.11 20 u. Amida-kyo (A)
Vr 08.11 20 u. Cursus Boeddh.Fil.
Di 12.11 20 u. Sambutsuge (B)
Di 19.11 20 u. Juseige (P)
Vr 22.11 20 u. Cursus Boeddh.Fil.
Za 23.11 14.30 Memoriaal Luc Lammens
Di 26.11 20 u. Junirai (K)

Di 03.12 20 u. Amida-kyo (D)
Vr 06.12 20 u. Cursus Boeddh.Fil.
Zo 08.12 10.30 Jodo-E² - Shoshinge (Sh)
Di 10.12 20 u. Sambutsuge (R)
Vr 20.12 20 u. Cursus Boeddh.Fil.

¹Herfstdevotieperiode 21/25.09

²(eigenlijk 06.12) "Feest van het Reine Land"; gedenkt de Verlichting van Gautama Buddha.

J I K O - J I
Tempel van het Licht van Mededogen

CENTRUM VOOR SHIN-BOEDDHISME v.z.w.

Pretoriastraat 68
2600 Antwerpen-Berchem

Tel. 03/218.73.63
Fax 03/235.92.20

Verantwoordelijk uitgever : Sh.A.Peel , Leemputstraat 10
2600 Antwerpen-Berchem

Overname toegelaten mits bronvermelding en bewijsexemplaar .

Sneldrukkerij Total Copy Service, Herentals